

«ΒΑΡΟΥΣΙ. ΣΥΝΟΙΚΙΑ ΟΝΕΙΡΟ;»

Τα Τρίκαλα έγιναν γνωστά στο Πανελλήνιο, χάρη στην ιστορία του Σαρκαφλιά που περιγράφει σε κάποιο από τα τραγούδια του ο Βασίλης Τσιτσάνης: «Στα Τρίκαλα, στα δυο στενά, σκοτώσανε το Σαρκαφλιά ...».

Μια περιοχή γνωστή σε όλους μας, τόσο κοντά μας και ταυτόχρονα μακριά. Το κάστρο, το ρολόι, η συνοικία.... Πόσοι δεν τα έχουμε επισκεφτεί, δεν περπατήσαμε στα στενά, δεν ανεβήκαμε τις σκάλες, δεν πετάξαμε και σκουπίδια όμως, δεν μουτζουρώσαμε τοίχους με ιστορική αξία; Αναρωτηθήκαμε ποτέ ποια είναι η ιστορία τους, γιατί πρέπει να τα διαφυλάξουμε και να εκμεταλλευτούμε ίσως αυτή τη μοναδικότητα και την ιδιαιτερότητα που από μόνο του το φυσικό τοπίο προσφέρει; Ας πάρουμε όμως τα πράγματα από την αρχή...

Φρούριο

Στα βόρεια της πόλης των Τρικάλων σε θέση στρατηγικής σημασίας και πάνω στον ακρότατο λόφο του ορεινού βραχίονα των Αντιχασίων δεσπόζει με τον επιβλητικό του όγκο, βουβό και αγέρωχο, το μεσαιωνικό φρούριο της πόλης. Το Φρούριο πρέπει να κτίστηκε στην κλασική εποχή, αλλά υπέστη πολλές καταστροφές. Έτσι, ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός (6ος αιώνας) προέβη στη ριζική ανακαίνισή του κάνοντάς το ισχυρό, αφού το ενίσχυσε με τριπλό τείχος. Το φρούριο επισκεύασαν πολλές φορές και οι Τούρκοι, αφού τα Τρίκαλα για αρκετό καιρό ήταν η διοικητική πρωτεύουσα της Θεσσαλίας στην διάρκεια της Τουρκοκρατίας.

Δομικά- Αρχιτεκτονικά-Οχυρωματικά στοιχεία

Το τείχος του είναι πολυγωνικού σχήματος, με πέντε πύργους και πολλές μικρές πολεμίστρες. Το κάστρο είναι χωρισμένο σε τρία διαζώματα.

Στο πρώτο, στη δυτική πλευρά, ανοίγεται η κύρια είσοδος, με ημικυκλικό λίθινο περιθύρωμα, ενώ στην ανατολική πλευρά για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην πόλη, κατασκευάστηκε το 1960 λίθινη κλίμακα. Στο εσωτερικό του διαζώματος λειτουργεί τουριστικό περίπτερο.

Δεξιά της πύλης του **δεύτερου διαζώματος**, στα βυζαντινά χρόνια, κτίστηκε ο ναός των Ταξιαρχών, που σήμερα δεν σώζεται, καθώς- σύμφωνα με τις πηγές- κάηκε περίπου το 1330-1332 και ανακαίνισθηκε αρκετά χρόνια αργότερα, από τον Μητροπολίτη Λαρίσης Αντώνιο. Στο ίδιο διάζωμα κατασκευάστηκε το 1988 ανοικτό θέατρο.

Το τρίτο διάζωμα είναι το σημαντικότερο, αφού έχει περίοπτη θέση κι οπτική επαφή με όλη τη γύρω περιοχή. Καταλαμβάνει το ΒΑ ανώτατο άκρο της ακρόπολης, ακολουθώντας ακανόνιστο τεταρτοκύκλιο σχήμα με έκταση περίπου 1.200 τ.μ. Στα δυτικά του εσωτερικού διαζώματος σώζεται καμαροσκέπαστο, μονόχωρο κτίριο που χρησίμευε ως πυριτιδαποθήκη. Η τοπική παράδοση αναφέρει πως στο διάζωμα αυτό υπήρχε άνοιγμα, που λειτουργούσε ως έξοδος από το κάστρο σε εποχές εχθροπραξιών. Το άνοιγμα αυτό αποτελούσε είσοδο λαγουμιού (τούνελ), που περνούσε κάτω από το τείχος κι ακολουθώντας βορειοανατολική κατεύθυνση, διέσχισε τη νότια πλαγιά του λόφου του Προφήτη Ηλία, καταλήγοντας στην Καλαμπάκα, στο ύψος του ναού της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Το κάστρο μπορεί να το επισκεφτεί κανείς με τα πόδια από τα πέτρινα σκαλιά που κτίστηκαν από την πλευρά του Βαρουσίου, πίσω από την εκκλησία της Παναγίας Φανερωμένης, στην προέκταση της οδού 25ης Μαρτίου, αλλά και με αυτοκίνητο από το πίσω (δυτικό)μέρος.

Το Ρολόι

Το 17ο αιώνα οι Τούρκοι στο πλαίσιο επισκευών τοποθέτησαν **ένα τεράστιο ρολόι** πάνω σε πύργο, που συνοδευόταν από μια καμπάνα βάρους 650 κιλών και είχε επάνω του στα τούρκικα την εξής επιγραφή: "έργο του Γιουσούφ Σενάι, κατοίκου Φρουρίου, Τίρχαλα 1058 ή ΑΧΜΗ" (Στην ελληνική αρίθμηση 1648). Στην κρηπίδα αυτού του ρολογιού το 1936, επί δημάρχου Θεοδώρου Θεοδοσόπουλου, κατασκευάστηκε άλλο που έχει ύψος 33μ. Αυτό βομβαρδίστηκε από γερμανικά αεροπλάνα στις 14 Απριλίου 1941.

Ο πύργος του ρολογιού των **Τρικάλων**, όπως και αυτός της Λάρισας είναι από τους παλαιότερους γνωστούς στην τουρκοκρατούμενη Ελλάδα. Το σημερινό ρολόι αντικατέστησε το παλιότερο, το οποίο βομβαρδίστηκε από τους Γερμανούς.

ΒΑΡΟΥΣΙ

Η **παλιά πόλη**, αποτελείται από τις συνοικίες **Βαρούσι** και **παλιά Μανάβικα**. Η συνοικία Βαρούσι ήταν η χριστιανική συνοικία των Τρικάλων επί τουρκοκρατίας. Έως το 1930 θεωρούνταν η αρχοντική συνοικία των Τρικάλων και σήμερα είναι στο σύνολο της διατηρητέα. Το Βαρούσι διακρίνεται για τα όμορφα αρχοντικά με τους περίτεχνους αρχιτεκτονικούς ρυθμούς και τις μακριές μαρκίζες. Στενά δρομάκια-καλντερίμια, αρχοντικά, παλιά σπίτια, παραδοσιακά, πέτρινα, πλίθινα, με τσατμά (ελαφριά ξύλινη κατασκευή), χαρακτηριστικό τα σαχνισιά (προεξοχές στους τοίχους), αυλές με ψηλές μάντρες, εξώπορτες με ρόπτρα, πηγάδια ή τουλούμπες για ύδρευση. Τα σπίτια επικοινωνούσαν με μικρές πόρτες ή σκαλίτσες εσωτερικά το ένα με το άλλο, ώστε -σε περίπτωση κινδύνου- να ειδοποιούνται οι κάτοικοι. Μετά την απελευθέρωση των Τρικάλων (1881) και μέχρι τον πόλεμο του '40 λειτούργησαν στο Βαρούσι και οι γυναικείες φυλακές, ως παράρτημα των μεγάλων φυλακών που ήταν κοντά στο Κουρσούμ Τζαμί.

Η λέξη Βαρούσι, υποδηλώνοντας την ελληνική συνοικία των Τρικάλων, αναφέρεται συχνά στα γραπτά του κώδικα Τρίκκης. Η παλιότερη εκκλησιαστική πράξη που την αναφέρει είναι του έτους 1708. Σε άλλες πράξεις συναντάμε φράσεις όπως «Χριστιανοί του Βαρουσίου»,

«οι τιμιότατοι Βαρουσιώται», «ο νοικοκύρης Βαρουσιώτης», «οι προεστώτες του Βαρουσίου», που δείχνουν ότι το Βαρούσι ήταν η χριστιανική και παράλληλα εύπορη και αυτοδιοικούμενη συνοικία της πόλης.

Η σημασία της λέξης Βαρούσι

Δεν είναι γνωστό πότε ακριβώς δόθηκε η ονομασία «Βαρούσι». Σχετικά όμως με τη σημασία της λέξης υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές. Κατ' άλλους η λέξη είναι Ουγγρική που τη δανείστηκε η Τούρκικη γλώσσα και σημαίνει προάστιο. Επίσης, ο Consiney γράφει ότι η παλιά πόλη ονομάζεται VARONCH που στην Αλβανική γλώσσα σημαίνει προάστιο. Ακόμη ο Μοσχόπουλος την αναφέρει ως την έξω από το φρούριο συνοικία. Άλλη άποψη είναι ότι οι Τούρκοι χρησιμοποιούσαν τη λέξη για συνοικία που κατοικείται μόνο από χριστιανούς. Όλες οι οικονομικές και κοινωνικές μεταβολές στη νεότερη ιστορική πορεία των Τρικάλων έβαλαν τη σφραγίδα τους πρώτα και κύρια στο Βαρούσι. Αποτέλεσμα λοιπόν της οικονομικής και πολιτιστικής ακμής του 18ου αιώνα λόγω της ανάπτυξης του εμπορίου και της βιοτεχνίας και του 19ου αιώνα με τη δημιουργία της τάξης των μεγαλοκτημόνων, είναι τα τρικαλινά αρχοντόσπιτα του Βαρουσίου.

Πότε κατοικήθηκε;

Χτίστηκε στα χρόνια της τουρκοκρατίας και βρίσκεται κάτω απ το φρούριο. Μέχρι το 1930 θεωρούταν η αρχοντική συνοικία των Τρικάλων με μεγάλο αριθμό κτηρίων που διασώζονται ακόμα και σήμερα.

Στην εποχή του Μεσοπολέμου, λίγο μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, στα Τρίκαλα δεσπόζει η φυσιογνωμία του μποέμ τύπου και καρδιοκατακτητή των γυναικών, του ξακουστού Σακαφλιά (φίλος της σάρκας). Ο Σακαφλιάς, ωραίος στο παράστημα, είχε αναστατώσει την τρικαλινή κοινωνία με τα καμώματά του, ώσπου κάποιοι του στήσανε καρτέρι στα στενά σοκάκια του Βαρουσίου και τον μαχαίρωσαν. Με το θάνατό του ο Σακαφλιάς πέρασε στη σφαίρα του μύθου και της λαϊκής παράδοσης με τον Βασίλη Τσιτσάνη να του αφιερώνει το περίφημο ρεμπέτικο τραγούδι. Έτσι καθιερώθηκε συχνά οι Τρικαλινοί να αποκαλούνται «Σακαφλιάδες».

Με τι ασχολούνταν οι κάτοικοι;

Οι κάτοικοι εκμεταλλεύτηκαν τις πρώτες ύλες που ο τόπος τους προσέφερε, καλλιέργησαν δημητριακά, βαμβάκι, έβαλλαν αμπέλια, ανέπτυξαν μελίσσια, έφτιαξαν τα συντεχνιακά εργαστήρια των πανάδων, μεταξάδων, ζουναράδων, τσαρουχάδων, κηροποιών, οينوπαραγωγών και τη γυναικεία συντεχνία των σαπουνάδων. Παράλληλα αναπτύχτηκε εμπόριο με πόλεις τις Ευρώπης. Υπάρχουν σχετικές μαρτυρίες για κατοίκους του Βαρουσίου που ήταν μεγαλέμποροι και διακινούσαν τα εμπορεύματα τους όπως βαμβάκι, μετάξι, δέρματα, υφαντά κ. α.

Υπήρχαν επαγγέλματα στον πρωτογενή τομέα;

Στον πρωτογενή τομέα υπήρχαν επαγγέλματα όπως αυτά του γεωργού, του κτηνοτρόφου, του μελισσοκόμου, του υφαντουργού και του βυρσοδέψη.

Ποια προϊόντα παράγονταν;

Παράγονταν προϊόντα όπως μέλι, βαμβάκι, διάφορα φρούτα, μετάξι, ζωικά προϊόντα και γαλακτοκομικά .

Ποια ιστορικά γεγονότα σημάδεψαν την περιοχή;

Τα Τρίκαλα, λόγω της θέσης τους στο κέντρο του Θεσσαλικού κάμπου και στον δρόμο που οδηγούσε προς την Ήπειρο, δέχτηκαν κατά την περίοδο της τουρκικής κατοχής πολλές επιδρομές, όπου οι κάτοικοι υπέστησαν λεηλασίες και σφαγές. Το 1786 διορίζεται διοικητής

Θεσσαλίας ο Αλή Πάσας ο οποίος απάλλαξε προσωρινά τους κατοίκους από τις βάνουσες επιδρομές των τουρκαλβανών, έφτιαξε δρόμους, γεφύρια και υδραγωγεία αλλά από την άλλη επιδόθηκε σε αντίστοιχες θηριωδίες αρπάζοντας για λογαριασμό του τις περιουσίες των χριστιανών όπως και οι δυο του γιοι, ο Βελής και ο Μουχτάρ. Οι άρχοντες του Βαρουσίου καλούνται να πληρώσουν βαρύτατη φορολογία που συχνά τους οδηγεί στην καταστροφή.

Αρχιτεκτονική των σπιτιών

Ο πολεοδομικός ιστός του οικισμού ήταν αρχικά πολύ πυκνότερος απ' ό τι την εποχή που εξετάζουμε, αφού λόγοι ασφάλειας επέβαλαν την ανάπτυξη του κοντά στο κάστρο. Το 19ο αιώνα οι λόγοι ασφάλειας έχουν εξασθενήσει και το κάστρο δε χρησιμοποιείται πια αλλά η περιοχή εξακολουθεί να είναι προνομιακή για λόγους υγιεινής εφόσον ήταν το μόνο φυσικό ύψωμα μέσα σε μια μεγάλη πεδιάδα. Έτσι τα όρια της συνοικίας φτάνουν μέχρι εκεί που αρχίζει το πεδινό έδαφος ενώ δεν υπάρχει πολεοδομικός προσχεδιασμός

Το πολεοδομικό σχέδιο

Οι δρόμοι διακλαδίζονται σαν στενά μονοπάτια, ελίσσονται ανάμεσα στα σπίτια, έτσι που να μην είναι σχεδόν ποτέ ευθύγραμμοι σε μεγάλο μήκος. Σε ορισμένες περιπτώσεις σχηματίζονται και μικρά αδιέξοδα. Πεζοδρόμιο δεν υπάρχει ενώ το καλντερίμι σχηματίζει ένα αυλάκι στον άξονα, με μικρή κλίση δεξιά και αριστερά προς αυτόν ώστε τα νερά της βροχής να μαζεύονται εκεί και να μη λιμνάζουν στις άκρες των σπιτιών. Το ακανόνιστο σχήμα των δρόμων συχνά παραγωνιάζει το ισόγειο των σπιτιών με τη φαλτσογωνιά, με αποτέλεσμα ο όροφος να προεξέχει λοξά. Αυτό γίνεται και για άλλες αιτίες ηλιασμού, ευρυχωρίας κτλ.

Όλα τα σπίτια του Βαρουσίου είναι κτισμένα ομοιόμορφα σε Τούρκικο ρυθμό. Τα παλιά χρόνια ξεχώριζαν για την ομορφιά, την αρχοντιά και τη γραφικότητά τους.

Είναι χτισμένα μεταξύ 17^{ου} και 18^{ου} αιώνα. Είναι συνήθως τοποθετημένα στο δρόμο και πιο σπάνια η αυλή βρίσκεται στην πρόσοψη. Το σχήμα των περισσότερων είναι ακανόνιστο, ορθογωνικό Γ ή Π με πολύ μικρά σκέλη.

Υλικά κατασκευής και χρώματα

Τα υλικά κατασκευής τους είναι κυρίως ξύλα, καλαμωτές, σοβάς ή πλίνθοι στα διάκενα. Είναι σοβατισμένα και βαμμένα με διάφορα χρώματα, κυρίως ανοικτές αποχρώσεις: λουλακί, ροζ, πράσινο και έχουν κεραμοσκεπαστές στέγες, που είναι επικλινείς με μακριές μαρκίζες που δημιουργούν ίσκιο. Τα επάνω πατώματα προεξέχουν στους δρόμους για να αυξάνουν τον ωφέλιμο χώρο στις αυλές και στα δωμάτια των σπιτιών. Στοιχεία χαρακτηριστικά των σπιτιών που συνθέτουν τη λειτουργία τους είναι:

Το υπόγειο. Ελάχιστα από τα σπίτια που είχαν λιθόκτιστα υπόγεια θολωτά για να αποθηκεύουν τα υπάρχοντά τους, σώζονται. Στον ελληνοϊταλικό πόλεμο το υπόγειο χρησίμευε ως καταφύγιο.

Το ισόγειο. Για λόγους ασφάλειας ή λειτουργικούς δεν είχε παράθυρα προς το δρόμο. Αντίθετα σειρές παραθύρων στον όροφο φωτίζουν το εσωτερικό και επιτρέπουν τη θέα. Η όψη προς την αυλή έχει περισσότερα ανοίγματα. Στο ισόγειο υπάρχουν κυρίως βοηθητικοί χώροι: κελάρια, αποθήκες ξύλων, εργαλείων. Οι τοίχοι ήταν συνήθως επιχρισμένοι με λάσπη και άχυρο που καλυπτόταν από ασβεστοκονίαμα διάφορων χρωμάτων. Στα λαϊκά σπίτια όμως ή σε δευτερεύουσες όψεις αρκούσε το παλάμισμα με λάσπη και άχυρο, σε πιο σπάνιες περιπτώσεις η λιθοδομή έμενε εμφανής, σε κανένα όμως σπίτι δεν υπήρχε η επιμελημένη λαξευτή τοιχοποιία που συναντάμε σε αρχοντικά άλλων πόλεων (π.χ. Γιάννενα).

Το ανώι ή χαγιάτι βρίσκεται στον όροφο ο οποίος είναι πολύ βασικός χώρος, γιατί σ' αυτόν ανοίγονται όλα τα άλλα δωμάτια. Ήταν απλά επιπλωμένο και αποτελούσε το καθημερινό δωμάτιο της οικογένειας. Στη μέση συνήθως είχε ένα μεγάλο τραπέζι για την οικογένεια, σε μια γωνιά του τοίχου ήταν ο αργαλειός, σε μια άλλη γωνιά το εικονοστάσι που το φώτιζε μια καντήλα κρεμασμένη από το ξύλινο σκαλιστό ταβάνι του χαγιατιού και στο βάθος του δωματίου υπήρχε το τζάκι

Στα σπίτια που δεν υπάρχει ανώι υπάρχει ένας αντίστοιχος κεντρικός κλειστός χώρος που εξελίχθηκε στον κεντρικό θάλαμο των νεοκλασικών αρχοντικών.

Τα σαχνισιά ή ερκέρ. Αυτό είναι το στοιχείο που χαρακτηρίζει κυρίως τη συγκεκριμένη παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Πρόκειται για προεξοχές του ισογείου στο σημείο που αρχίζει ο όροφος. Εκτός από τη χάρη που δίνουν στο σπίτι έχουν και λειτουργική σημασία, γιατί μεγαλώνουν τους χώρους των δωματίων και βοηθούν στον καλύτερο προσανατολισμό.

Οι τοίχοι του ορόφου είναι χτισμένοι από ελαφριά ξύλινη κατασκευή, τον τσατμά. Το ίδιο και οι διαχωριστικοί εσωτερικοί τοίχοι ισογείου και ορόφου. Ο τσατμάς (η συνηθέστερα μπαγδατί) είναι ένας ξύλινος σκελετός που τα κενά του γεμίζουν με πλίθρες ή που και οι δυο του επιφάνειες καλύπτονται με οριζόντιες, αλλεπάλληλες μικρές πήχες. Οι τοίχοι από μπαγδατί επιχρίονται πάντοτε και το πάχος τους κυμαίνεται από 15 έως 20 εκ. Χαρακτηριστικό στοιχείο οι ξυλοδεσιές που παρείχαν αντισεισμική προστασία.

Τα πατώματα των σπιτιών γίνονται από δοκάρια στηριγμένα στους πέτρινους τοίχους, πάνω στα οποία πατούν δευτερεύοντα, τα πατόξυλα, όπου και καρφώνεται το σανίδωμα. Το δάπεδο στους χώρους του ισογείου συνήθως είναι πλακόστρωτο ή και σκέτο χώμα.

Στα τέλη του 19ου αιώνα επίσης, σαν συνέπεια νεοκλασικών επιδράσεων, σε πολλά σπίτια προσθέτουν στους ορόφους μικρά ελαφρά μπαλκόνια, μεταλλικής κατασκευής, με διακοσμητικά σιδερένια κιγκλιδώματα. Συχνά τα μπαλκόνια αυτά τοποθετούνται ανάμεσα σε δύο σαχνισιά.

Τα δωμάτια στον όροφο είναι ευρύχωρα, ευάερα, ευήλια και διατάσσονται γύρω από το ανώι ή τον κεντρικό κλειστό χώρο. Χαρακτηριστικό είναι το χειμωνιάτικο δωμάτιο.

Τα παράθυρα είναι καφασωτά, περιφραγμένα με κάγκελα συνήθως από τα οποία ήταν δεμένες με σύρμα πολλές γλάστρες με λουλούδια.

Τα παράθυρα του ισόγειου είναι μικρά, σε μεγάλο ύψος, με την κάσα στο έξω μέρος του τοίχου και πάντα προφυλαγμένα με σιδεριές. Οι παρειές του τοίχου όμως ανοίγουν προς τα μέσα, τόσο οι οριζόντιες όσο και οι κατακόρυφες, έτσι που το φως να διαχέεται καλύτερα στο δωμάτιο.

Αντίθετα από το ισόγειο, ο όροφος είναι διάτρητος από σειρές μεγάλων παραθύρων, που επίσης έχουν σιδεριές. Τα παράθυρα του ορόφου φράζονταν με ξύλινα τεπέγκια (σκούρα) από το εσωτερικό τους, το βράδυ ή τις μέρες που έκανε κρύο. Υπήρχαν όμως και εξώφυλλα συρόμενα προς τα πάνω, μέσα στο κενό του μπαγδατότοιχου.

Τα φύλλα των παραθύρων είχαν οριζόντια και κατακόρυφα ξύλινα καΐτια και ήταν χωρισμένα σε δύο τμήματα, το πάνω ακίνητο και το κάτω ανασυρόμενο. Στα παράθυρα που είναι τοποθετημένα στο έξω μέρος του τοίχου η κάσα εμφανίζεται σαν ξύλινο πλαίσιο, απλό ή με διάφορες παραλλαγές. Μερικές φορές το πανωκάσι προεξέχει και δεξιά και αριστερά. Συχνότερα όμως είναι φαρδύτερο από τους ορθοστάτες και στρέφεται με μικρό γείσο. Το παράθυρο αυτής της μορφής εναρμονίζεται με τις πλαισιώσεις των σαχνισιών, δημιουργώντας ενιαίο μορφολογικό σύνολο. Τέλος ορισμένα παράθυρα πλαισιώνονται από λευκή κορνίζα που φέρει διακοσμητικά σχήματα, σύμφωνα με νεοκλασικά πρότυπα. Εκτός από τα εξωτερικά παράθυρα, υπάρχουν και εσωτερικά που χρησιμοποιούνται για να φωτίζουν βοηθητικούς χώρους που δεν έχουν άλλα ανοίγματα.

Η σκάλα προς τον όροφο είναι ξύλινη ή πέτρινη.

Η στέγη. Η κατασκευή της στέγης γίνεται με ξύλινα ζευκτά και κλίση γύρω στο 30%, που είναι αρκετή για να εξασφαλίσει την απορροή των νερών της βροχής και του χιονιού, που είναι φαινόμενα συνεχή στο βαρύ ηπειρωτικό κλίμα των Τρικάλων. Για τον ίδιο λόγο, το γείσο της εξέχει από 20 έως 90 εκ. εσωτερικά, στο κάτω μέρος τέλος καρφώνεται η οριζόντια οροφή του σπιτιού, είτε είναι σανίδωμα επιχρισμένο, είτε ξύλινο ταβάνι απλό ή διακοσμημένο με μικρά πελάκια.

Η αυλή

Η αυλή αποτελεί βασικό λειτουργικό στοιχείο σ' όλα τα σπίτια. Είναι μεγάλη και αποτελεί έναν πνεύμονα πράσινου, ήλιου και αέρα σ' έναν οικισμό με στενούς δρόμους και λίγους ελεύθερους χώρους. Περικλείεται από ψηλό τοίχο που προσφέρει ασφάλεια και απομόνωση της ιδιωτικής ζωής. Είναι διαμορφωμένη σε πολλά επίπεδα. Εκεί υπάρχουν κοτέτσια, περισσότερες, το πηγάδι, εστία για ζέσταμα νερού, πλυσταριό, αποχωρητήριο, κτλ. Το τμήμα της εισόδου είναι πλακόστρωτο.

Πνευματική κίνηση

Αξιόλογη ήταν και η πνευματική κίνηση. Εδώ ιδρύθηκε το 1861 το Παρθεναγωγείο με την συνδρομή των ιερών μονών Αγίου Στεφάνου Μετεώρων και Δουσίκου (Αγίου Βησσαρίωνα), καθώς και των καταγόμενων από τα Άγραφα, που είχαν πλούσια πνευματική παράδοση κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Η κτητορική επιγραφή, μαρμάρινη, βρίσκεται εντοιχισμένη στην νότια πλευρά των Αγίων Αναργύρων.

Το Δημοτικό Σχολείο της Παναγίας Επίσκεψης ανακαινίστηκε ριζικά το 1934, αλλά και πρόσφατα (2010), και λειτουργεί μέχρι σήμερα. Στη συγκεκριμένη συνοικία βρίσκονται οι περισσότερες και παλαιότερες εκκλησίες της πόλης, οι οποίες βρίσκονται χτισμένες πολύ κοντά η μία στην άλλη. Οι σωζόμενοι σήμερα ναοί είναι των Αγίων Αναργύρων (τοιχογραφίες του 1575), του Αγίου Δημητρίου (πριν το 1588), του Αγίου Ιωάννου του Ελεήμονος και του Αγίου Παντελεήμονος (τέλη 16ου - αρχές 17ου αι.), του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου (1674), της Αγίας Μαρίνας (1766), της Αγίας Παρασκευής (1843), της Παναγίας Φανερωμένης ή του Γενεσίου της Θεοτόκου (1849-1853), της Αγίας Επισκέψεως (1863-1877), του Αγίου Στεφάνου (1882) και του Αγίου Νικολάου.

Αξιόλογες τρικαλινές φυσιογνωμίες που έζησαν στα Τρίκαλα θα μπορούσαν να αποτελέσουν πόλο έλξης για πολλούς επισκέπτες αφού η κάθε μια στον τομέα της άφησε και αφήνει ακόμα πλούσια πολιτιστική, αθλητική και πολιτική κληρονομιά.. Αλεξάνδρα Παπαστεφάνου, Απόστολος Καλδάρας, Βασίλης Τσιτσάνης, Κώστας Βίρβος, Δημήτρης Μητροπάνος, Γεώργιος Κονδύλης, Στέφανος Σαράφης, Μπάμπης Μπακάλης, Ευάγγελος Αβέρωφ, Σοφία Σακοράφα.

Το Βαρούσι σήμερα

Η συνοικία του «Βαρουσίου» έχει κριθεί διατηρητέα και όσα σπίτια χτίζονται πάνω από τα παλιά που έχουν πέσει, διατηρούν το ρυθμό των παλιών.

Οι μαθητές της περιβαλλοντικής ομάδας στη βόλτα τους είδαν το Βαρούσι σε κάποια σημεία μισοερειπωμένο και μισοεγκαταλειμμένο, σε άλλα να παίρνει σύγχρονη μορφή, με αναπαλαιώσεις και ανέγερση νέων σπιτιών με παλιά φυσιογνωμία.

Τα βιοκλιματικά στοιχεία που εντόπισαν μέσα από ερωτήσεις και σταυρόλεξα μαρτυρούν πως οι γνώσεις και η πείρα των μαστόρων της εποχής έδιναν λύση στα προβλήματα των κατοίκων.

Η περιβαλλοντική ομάδα μελέτησε, παρατήρησε, ζωγράφισε, φαντάστηκε ιστορίες για τη ζωή της περιοχής. Δυστυχώς όμως ανακάλυψε και πολλά στοιχεία ξένα προς την αρχιτεκτονική ιδιαιτερότητα, τέντες, κεραιές, κολώνες ΔΕΗ, λούκια, πολυώροφα κτίρια και δυστυχώς σκουπίδια, γκράφιτι, αυτοκίνητα, ηχορύπανση . Μεγάλη μεταβολή επίσης είναι το ξήλωμα των γραφικών καλντεριμιών και η αντικατάστασή τους με τσιμεντένια οδόστρωση.

Μόνιμη κάτοικος της περιοχής, η κυρία Τζένη Βαρδούλη συμβολαιογράφος, προθυμοποιήθηκε να μας μιλήσει για τα προβλήματα της περιοχής και καταγράψαμε με ενδιαφέρον τα λεγομένα της και τις ανησυχίες της.

Επιστρέφοντας στο σχολείο, με τις εικόνες στο νου, αναρωτηθήκαμε και σας μεταφέρουμε τον προβληματισμό μας: Είναι τελικά το Βαρούσι συνοικία όνειρο; Τι λέτε;

Υπεύθυνες προγράμματος

Βασιλική Μιχαήλ ΠΕ 15

Ουρανία Τσούτσια ΠΕ03

και οι μαθητές του Γ2

Σχολικό Έτος: 2013-2014